

❖ קבלה וקידוש לחצאין בדם ובקומץ

בהא דהשמיט רש"י קרבנות שיש בהם הזאה אחת

א. יעו' רש"י ד"ה בדם מאי: "אם קיבל מדם שעירים ופרים הנשרפים שטעונין הזייה, וקיבל שיעור ג' הזאות בכלי זה ושיעור ד' הזאות בכלי זה מהו". ויעו' בקרן אורה שתמה: "למה לא פירש כפשוטו בכל הקרבנות, אם לא קיבל כשיעור הזייתם בכלי אחד אלא בב' כלים מהו", וצ"ע. ועיי"ש דיש מקום ליישב: "דקרא דוטבל בדם כתיב בפר כהן משיח, ורבותא קמ"ל דבעינן שיעור כל ז' הזיות בכלי אחד, כמש"נ וטבל בדם כו' והזה כו'". כלומר, דאה"נ דין זה שייך בכל הקרבנות, אלא שרש"י נחית דווקא לחטאות הפנימיות בכדי לאפוקי שלא נימא כשיטת הסוברים שדי בשיעור הזאה אחת¹ אלא בעינן קבלה כשיעור ז' הזאות. וע"ע כע"ז בליקוטי הלכות (זבחים צג:).

ב. אך לכא' לשון רש"י לא משמע כן, שהרי כלל בתוך דבריו גם קבלת דם אשם מצורע, וחזינן דרש"י איירי אף בשאר קרבנות שיש בהם רק מתנה אחת. אמנם על כרחין דזה אינו כוונת רש"י. דיעו' בקרן אורה שנתק' בעיקר ד' רש"י שהביא הך דינא דקיבל שיעור הזאות של אשם מצורע: "אבל דם אשם מצורע לא ידענא כוונתו, ובמה יצא אשם מצורע מכלל כל אשמות...", וצ"ע. ויעו' בכתבי הגר"ז ליישב: "וצ"ל דכוונת רש"י על הקבלה שביד דצריך ליתן ממנה מתן בהונות דג"כ שמה קבלה וצריך לקבל הדם בב"א". [ובעיקר ד' הגר"ז יתבאר להלן בעה"ת]. ולפי"ז שוב י"ל כדרכו של הקר"א, דרש"י נחית לפרש רק הן קרבנות שיש בהם יותר מכדי הזיה אחת בכדי לאפוקי מהסוברים שאין צריך לקבל כל שיעור ההזיות שנאמרו בהם בב"א.

ג. ועיי"ש עוד בקר"א ליישב בדרך נוספת: "ולפרש מתנה אחת בשני כלים י"ל ג"כ דלא ניחא ליה לפרש כן, דפליגי בזה בזבחים פ' התערבות (פ.) אי יש בה שיעור, ולהכי פירש בהזיית פר ושעיר דכולן מעכבות". היינו, דלקושטא דמילתא רש"י סבור שאם יש שיעור בהזאה ודאי שאם קיבל בב' כלים פסול, אלא שעצם הדבר שיש שיעור הזאה הוא דבר שתלוי בפלוגתא, וע"כ לא הוי ניחא ליה לנחות לענין זה.

ד. אך יעו' בחי' מרן ר"ז הלוי (פ"ה ממעה"ק ה"ט – עמ' ל"ו) שנקט שלא מצינו שנחלקו לענין קבלה כשיעור הזאה: "ולכ"ע אין מתקדש פחות מכשיעור הזאה", ועיי"ש שביאר: "דגם זה שא"א לעשות ההזאה במציאות ג"כ מעכב לענין קידוש אף שהשיעור אינו מדינא". והיינו, דזהו דגלי לן קרא דההזאה שעושה צריכה להיות בדם דמעיקרא, וכיון שבמציאות הוא מוכרח לעשות הזאה ביותר מכשיעור ע"כ צריך שיהא שיעור זה מעיקרא. ולפי"ז אכתי קו' במקומה עומדת, מדוע השמיט רש"י הך דינא דבעינן קבלה של שיעור הזאה אחת בכל הקרבנות.

בדברי רש"י שהסוגיא איירי רק בחטאות הפנימיות

א. עוד יש לעיין בזה, דיעו' לשון רש"י זבחים צג: (ד"ה בדם מאי): "גבי חטאת הפנימית קיבל פחות מכדי הזייה...". ולכא' משמע מינה שכל דברי רש"י בסוגין הם בדווקא, ומשום דס"ל שכל הנידון של הסוגיא הוא רק בחטאות הפנימיות, ולאפוקי משאר הקרבנות וע"כ לא הביא רש"י הך דינא כלפי קרבנות החיצונים שאין בהם אלא מתנה אחת המעכבת. [וע"ע בעולת שלמה שכן מתבאר משיטת רש"י בסוגיית הגמ' דזבחים מ:]. אך הוא תמוה מאוד, שהרי שם בסוגיא (צג:) דקדקה הגמ' מלשון המשנה שגם בחטאת חיצונה נאמרה ההלכה שדם שנתקבל כשהוא פחות מכדי הזאה לא חשיב דם הראוי להזאה, וא"כ האיק שייך לומר שכל הנידון הוא רק בחטאות הפנימיות. עוד יש לתמוה, שאם הוא דין מסויים בחטאות הפנימיות א"כ מדוע הזכיר רש"י בסוגיין גם את דין אשם מצורע, וצ"ע רב.

ב. ובעיקר משמעות דברי רש"י צ"ת, מדוע חלוק דין חטאות הפנימיות שנאמרה בהם הך ילפותא משאר קרבנות שיש בהם הזאה אחת. ואולי י"ל, דהא ודאי שגם בשאר קרבנות בעינן קבלה של שיעור הזיה אחת בב"א, אלא ד"ל שרש"י סבור שדין זה ילפינן ליה מסברא וע"כ אינו כלול בילפותא של וטבל אצבעו בדם, ואך לענין הקרבנות שיש בהם כמה הזאות לזה בעינן קרא לגלויי שצריך לקבלם בב"א. ולפי"ז אתי שפיר הכל, דאין סתירה מהמשנה דזבחים צג. לדברי רש"י, דהא פשיטא שגם חטאות החיצוניות יש בהם דין שצריך לקבל בב"א וע"כ שפיר הוכיחה

¹ יעו' רמב"ם פ"ד ממעה"ק ה"ח, ובמל"מ שם, ועי' בזה להלן.

הגמ' שם מלשון המשנה שכן הוא הדין, אלא דס"ל לרש"י דזה לא אתי מהילפותא ד'וטבל בדם', וס"ל דכ"מ שהסוגיא התם דנה היינו רק לענין חטאות החיצוניות. [וכמבואר במשנה בריש הפרק דאירי בין בחטאת הנאכלת ובין בחטאת פנימית]. ולפי"ז מתיישב היטב הא דהוסיף כאן רש"י הך דינא דאשם מצורע, והיינו כדרכו של הגר"ז, דהתם איירי במתן תנוך ובהונות, וכיון שיש בו יותר מהזאה אחת שוב בעי קרא לגלויי דבעינן קבלה בב"א². [וע"ע להלן שבחי' מרן ר"ז הלוי מבואר שנקט בדעת הרמב"ם שעיקר ההלכה דבעינן שיעור הזאה ילפינן לה מסברא ולא בעינן לה קרא, וא"כ בדעת רש"י שפיר י"ל כמשנ"ת שאת עיקר ההלכה של שיעור הזאה במקום דבעינן רק הזאה אחת ילפינן מסברא].

הטעם שאת עיקר ההלכה של קבלה כשיעור הזאה לא ילפינן מקרא ד'וטבל בדם'

א. ויעו' לשון הרמב"ם (פ"ד ממעה"ק ה"ח): "וכל הזבחין שקיבל מדמם פחות מכדי הזייה לא נתקדש הדם, וצריך להתכוין לקבל כל הדם...". ולכאור' משמע מדבריו דב' ההלכות הללו הם ענין אחד ויסודם הוא השיעור הנצרך בכדי דליהוי קבלה כדינה. וזהו שהשווה הרמב"ם את דינם, דכשם שההלכה שצריך להתכוין לקבל את כל הדם הוא 'שיעור הדם שצריך להתקבל', כך ההלכה של 'פחות מכדי הזייה' הוא שיעור בקבלת הדם. [ונאמרה בזה הלכה 'לכתחילה' שהוא קבלת 'כל' הדם, והלכה 'בדיעבד' שהוא עכ"פ שיתקבל מהדם שיעור של הזיה אחת]. ולכאור' מבואר בזה, שחלוקה הלכה זו של קבלה פחות מכדי הזיה שנאמרה בכל הקרבנות מהנידון המבואר בסוגיין שאין הדם מתקדש כשנתקבל לחצאין, דהא דבעינן בכל הקרבנות קבלה כדי שיעור הזיה היינו 'שיעור' בדם שצריך להתקבל, משא"כ ההלכה המסויימת שנתחדשה בחטאות הפנימיות שהוא דין בפ"ע. **תדע שב' הלכות חלוקות הם**, שהרמב"ם כתב הך דינא דפחות מכדי הזיה בפ"ד ממעה"ק, דאירי התם בדיני השחיטה והקבלה. ואילו ההלכה של שיעור טבילה כתבה הרמב"ם בפ"ה ממעה"ק דאירי בהלכות הזריקה.

ב. ולפי"ז הרי שפיר יש לחלק בין הדינים, ולומר דכ"מ דבעינן קרא לפסול קבלה לחצאין, הוא רק בהלכה המסויימת שנתחדשה בשאר הקרבנות דבעינן 'קידוש' או זריקה מהדם שכבר נתקבל, שדין זה ילפינן מקרא ד'בדם' שכבר נתקבל. משא"כ לענין ההלכה של שיעור הקבלה בדם, הרי ודאי שאין מקור הלכה זו מתוך הפסוק של 'וטבל בדם', וזהו הטעם שנקט רש"י שכל הילפותא נאמרה רק לגבי פרים הנשרפים ואשם מצורע ולא לגבי שאר קרבנות שאין בהם אלא מתנה אחת.

ג. ולא מבעיא למה שנקטו הרבה מהאחרונים שיסודה הוא בדין 'קידוש' הדם, שאין הדם מתקדש אא"כ נתקבל בשיעור כדי הזאה, שלפי"ז ברור שב' הלכות חלוקות הם. אלא אפי' נימא דהא דבעינן קבלת כל הדם בב"א אי"ז מחמת הקידוש, הרי כבר מבואר מבואר בחי' מרן ר"ז הלוי שאין זה דין 'שיעור' בדם המתקבל, אלא הוא דין בהלכות הזריקה, דבעינן שהזריקה תהא מהדם שנתקבל בב"א. [וכמשמעות הדרשא בגמ': 'בדם', שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרו].

ד. אלא דאכתי צריך ביאור. חדא. מהו מקור הדין שכשם שיש שיעור בקבלה למעלה כך יש שיעור למטה, [דכלפי שיעור קבלה של כל הדם לכתחילה מייתי בגמ' (זבחים כה.) מקור מקרא, אבל כלפי שיעור למטה לא מצאנו לזה פסוק]. ועוד צריך ביאור, דהנה בהך דינא שא"א לקבל פחות מכדי הזיה לא הזכיר הרמב"ם דהיינו שצריך לקבל בכלי אחד, אך יעו' במל"מ שם שביאר דברי הרמב"ם שאם קיבל פחות מכדי הזיה לא נתקדש הדם: "שדברי רבינו הללו הם למעט קבל פחות מכדי הזייה בכלי זה ופחות מכדי הזייה בכלי זה דלא מהני אף שחזר ועירבן". ולפי"ז נמצא שעיקר חידוש הרמב"ם בדין פחות מכדי הזיה הוא לאפוקי מקבלה בב' כלים, וא"כ לכאור' א"א לומר כמשנ"ת שכוונת הרמב"ם בהך דינא הוא לענין שיעור הקבלה בדם. וביותר צריך ביאור, דיעו' בחי' הגרא"ל מאלין (סי' י"ח) שכתב שלענין ההלכה של קבלת כל הדם מהני קבלה בשני כלים, ואם נימא כמשנ"ת דעיקר חידוש הרמב"ם הוא לענין שיעור הקבלה, הרי לענין שיעור הקבלה דלכתחילה קי"ל שאפשר לקבל בשני כלים, ומאי שנא שיעור דכדי הזיה שאינו מתקיים אא"כ הו"ל קבלה בכלי אחד, וצ"ע רב בכ"ז. [אמנם עיקר דברי המל"מ צריכים תוספת ביאור, שנמצא שעיקר החידוש של הרמב"ם חסר מן הספר, שלא הזכיר כלל הא דצריך לקבל בכלי אחד, ומה גם שכן מבואר להדיא בגמ' ומדוע השמיטו הרמב"ם, וצ"ע].

בביאור ב' ההלכות החלוקות שנאמרו ברמב"ם

² והגם שבזבחים צג: הזכיר רש"י רק חטאות הפנימיות, הרי באמת גם בסוגיין חזינן חילוק, שמעיקרא (בד"ה לילך מדם) הזכיר גם אשם מצורע, ובהמשך (בד"ה בדם מאי) לא הזכירו אלא נקט רק חטאות הפנימיות. והחילוק הוא, שכשרש"י איירי מענין הילפותא אז הזכיר רק חטאות הפנימיות, שרק בזה איירי קרא, [כמש"כ בעולת שלמה הנ"ל]. משא"כ לענין עצם הדין, שבזה ס"ל לרש"י דילפינן מחטאות הפנימיות לכל מקום שיש בו יותר מהזאה אחת, וע"כ כשדיבר מעצם ההלכה של דם הזכיר אף דין אשם מצורע.

ה. יעו' בדברי הרמב"ם שכתב את ההלכה של שיעור ההזיה בב' מקומות חלוקים. חדא. לענין כל הזבחים [והוא בפרק ד' הלכה ח'] וכמשנ"ת דבריו לעיל. ועוד נכפל דין זה להלן [פרק ה' הלכה ט']. ועיי"ש שכתב: "אין בכל הקרבנות קרבן שטעון הזיית דם באצבעו אלא חטאת בלבד שנאמר בה וטבל אצבעו בדם, וצריך שיהיה שם דם כדי טבילה לא שישפג אצבעו מדם". והנה מלבד שיש להעיר במה שחילק הרמב"ם דין זה בב' פרקים חלוקים, עוד יש בזה חילוק שדברי הרמב"ם בפרק ד' עוסקים בעבודת השחיטה והקבלה, ואילו בפרק ה' הכניס הרמב"ם דין זה בתוך הלכות הזריקה, וצ"ת.

ו. ויעו' במל"מ שם שביאר: "...דבפ"ד דמיירי בשחיטה ובקבלה כתב שצריך שיקבל שיעור הזייה. ובפ"ה כתב דבעינן דבשעת הזייה נמי יהיה בכלי שיעור הזאה, דסד"א שאם קבל בכלי אחד שיעור הזייה ואח"כ חלקו בב' כלים ואין בכל כלי שיעור הזייה שיועיל, קמ"ל דלא". היינו, דתרי דינים חלוקים הם, דבפרק ד' איירי הרמב"ם בשיעור שצריך לענין 'הקבלה', ואילו בפרק ה' הוסיף הרמב"ם שגם צריך שיהיה שיעור כזה גם בשעת הזריקה וההזאה. אמנם יעיי"ש שהעיר שלכאו' אין שום מקור לדין זה שחידש הרמב"ם שצריך שיהיה שיעור בכלי בשעת ההזיה³, וצ"ע.

בביאור ההלכות דבעינן דם דמעיקרא – ח' מרן ר"ז הלוי

ז. וע"ע בח' מרן ר"ז הלוי (פ"ה ממעה"ק ה"ט – עמ' ל"ו) דיש לתמוה בהא דהגמ' עבדה צריכותא לב' הילפותות ד'וטבל' שלא יספג ו'בדם' דבעינן דם דמעיקרא, אף שלכאו' אין שום שייכות ביניהם. ועיי"ש שזהו שורש דברי הרמב"ם הכא, שהוא ביאר בהסוגיא: "...דבאמת הדין ד'בדם' שיהא בדם שיעור טבילה עיקרו לא נאמר כלל על שעת קבלה וקידוש, אלא דעיקר הדין בזה הוא על שעת טבילה גופה דבעינן בהדם שיעור טבילה בשעת טבילה... וע"ז בא הקרא ד'בדם' למיחל חלות שיעור בהדם שהדם עצמו יהא בו שיעור טבילה...". ועיי"ש שזהו דמתמה בגמ' דכיון שגם ההלכה של 'שיעור דם כדי טבילה' מהלכות שעת הזריקה היא, א"כ מתוך שכבר שמענו שצריך לטבול ולא לספג ממילא ידעינן שצריך שיהא בדם שיעור של טבילה, ומאי נפק"מ בזה שהוא גם דין בדם ולא רק בטבילת האצבע.

ח. ועיי"ש שביאר תי' הגמ', שהנפק"מ היא לענין הקבלה והקידוש כלי דקי"ל שצריכה להעשות לכה"פ בשיעור הזאה, והשתא, אם לא היה מתבאר בכתוב אלא ההלכה דבעינן שיעור טבילה בשעת ההזאה, הרי שפיר היה אפשר לקבל כשיעור הנצרך להזאה ולא היה צריך בשעת קידוש שיעור של טבילת אצבע בדם, ורק אח"כ היה מוסיף מכלי אחר בכדי שיתקיים דין וטבל בדם, וע"כ אתי הך קרא לגלויי שיש בדם עצמו שיעור של כדי טבילה, ומאחר שבדם עצמו יש שיעור ממילא הדר דינא דכשאנו באים לקדש צריך שיהא זה שיעור של כדי טבילה ולא רק שיעור הזאה, עכת"ד הגר"ז.

ט. והנה כעיקר דברי הגר"ז שנקט שההלכה המבוארת ברמב"ם שצריך לקבל כשיעור הנצרך לטבילה אינה שייכת להלכות הקבלה לכאו' זה ברור בסדר דברי הרמב"ם, וכמשנ"ת לעיל שהרמב"ם הביא הלכה זו בהלכות הזריקה ולא בהלכות שחיטה וקבלה. אך אכתי צריך תוספת ביאור. חדא. במה שחידש כיון שנאמרה ההלכה דבעינן דם בשיעור שיכול לטבול ע"כ רק בשיעור זה נחשב שיעור הזיה וזהו השיעור שצריך לקבל ולקדש מתחילה, וזהו דבר מחודש מאוד, מה טעם ייחשב ע"ז כאילו הוא השיעור הנצרך להזיה.

י. וביותר צריך ביאור בעיקר הך דינא דצריך לקבל ולקדש כשיעור הזיה, שהרי לדרכו של הגר"ז על כרחין שאת עיקר ההלכה דבעינן קבלה וקידוש בשיעור הזיה לא ילפינן לה מהפסוק של 'בדם', וכ"ז אינו שייך לסוגית הגמ' דידן, ואדרבא, הא הוי מילתא דפשיטא לן כבר מקודם לכן, וכל הצריכותא דגמ' מתייחסת כלפי דין זה לגלויי שהקיום של הלכה זו בחטאת הוא אם נתקבל כדי טבילה בדם, וא"כ צריך ביאור מהי"ת להלכה זו. [ועי' בשיעורי הגרמ"ד (סוף אות ב') שעמד בזה, ועיי"ש שהק' עוד, שמשמעות לשון הסוגיא נראה דהך דינא ילפינן מקרא ד'בדם'], וצ"ב רב.

❖ בביאור ההלכה של קבלה בכדי הזאה

³ ועיי"ש שכתב שהוא דבר דממילא, דכיון דילפינן שלא יהיה מספג ממילא ברור שצריך שיעור של הזיה, אך א"כ צ"ב מדוע הוצרך הרמב"ם לכתוב דין זה שהוא מילתא דפשיטא, ומה גם שכבר העיר במל"מ שגבי פרה אדומה שגם בה נאמרה הך הלכתא לא כתב הרמב"ם אלא ההלכה שלא יספג, וביאר המל"מ "שכיון שכתב שלא יספג ממילא שמעינן דבעינן שיהיה בכלי שיעור הזייה דאל"כ הרי הוא מספג", וא"כ כיון דמילתא דפשיטא היא מדוע הוצרך הרמב"ם לכתוב הכא דין זה, ועיי"ש שהמל"מ נדחק שהרמב"ם סמך עמש"כ הכא, וצ"ע בכ"ז.

א. יעו' לעיל דברי המל"מ שעמד בזה שחילק הרמב"ם הדינים בב' מקומות, ועיי"ש שחילק: "...דבפ"ד דמיירי בשחיטה' ובקבלה כתב שצריך שיקבל שיעור הזייה. ובפ"ה כתב דבעינן דבשעת הזייה...". וכפשוטו בודאי נראה דהך דינא דצריך לקבל שיעור הזייה ושיעור כל הדם [לכתחילה או בדיעבד] הוא מהלכות הקבלה. **אכן יעו' היטב בסדר דברי הרמב"ם שם** דאכתי עוסק הוא בהלכות השחיטה ולא בהלכות קבלה⁴. ומעתה צריך ביאור, דכיון שכל דברי הרמב"ם עוסקים בהלכות השחיטה א"כ מדוע הביא הרמב"ם הך דינא דשיעור הקבלה כאן ולא המתין למקומו לאחר שסיים את הלכות השחיטה, וצ"ב רב.

ב. אמנם לכאורה מקור דברי הרמב"ם הוא מעצם סוגיית הגמ', דיעו' זבחים (כה.): "השוחט צריך שיתן ורידין לתוך כל", ועיי"ש ברש"י שפי' דהיינו בכדי דניהוי קבלה מתוך הפר, אמנם הרמב"ם מפרש לה שהוא בכדי שיתקבל כל הדם שבכלי, ולכאורה תיקשי דא"כ מדוע הוא דין על השוחט, אדרבא, הול"ל שהוא מדיני הקבלה שצריך המקבל להתכוין שיתקבל כל הדם שבכלי. ואולי י"ל דמבואר בזה דבר חידוש גדול, שבאמת ס"ל לרמב"ם דמשמעות דברי הגמ' דהך דינא דשיעור הקבלה הנצרכת בדם אינה שייכת כלל לדיני הקבלה, אלא מדיני השחיטה היא, וצ"ב רב.

ג. ובביאור הדבר יש להקדים בעיקר ההלכה שצריך שיקבל כל דמו של פר, ויעו' בחי' הגרא"ל מאלין (סי' י"ח) שנסתפק ביסוד הדין של קבלת כל הדם האם הוא דין 'בדם שיתקבל כולו': "שכל מקצת ומקצת מדם הפר דינו שיתקבל". או "שהוא קיום דין בעבודת הקבלה, ומדין עבודת הקבלה הוא שיקבל כל דם הפר". וצריך ביאור הך דינא שצריך שהדם יתקבל כולו, ועיי"ש שהוסיף לבאר דב' הלכות נאמרו בקבלה. חדא. מהלכות עבודת הדם. ועוד. מהלכות עבודה בהקרבתו, שמד' עבודות המתיר הוא שיתקבל דמו. יעוי"ש. וע"ע במנחת אברהם (זבחים ח"ב עמ' י"ד) שהביא כמה ראיות לצד זה שהוא עבודה בקרבן. אמנם צריך ביאור מהו גדר עבודה זו שבקרבתו, ומדוע צריך שמחמתה יתקבל כל הדם שבכלי, ובשלמא אם הוי נקטינן שהוא צורך הזריקה די"ל דמאיזה טעם שהוא לכתחילה צריך שיהא כל הדם ראוי לזריקה, או שעכ"פ בעינן לה לצורך שפיכת שירים [ואכמ"ל], אך אם נימא שהוא מדיני עבודת המתיר מדוע בעינן לקבלת כל הדם, וצ"ת.

ד. ואולי י"ל, דהנה בגדר עבודת השחיטה כבר מבואר ברש"י בכמה דוכתי (יעו' מנחות יג: ד"ה זה הכלל): "קומץ דמי לשוחט, דזה נוטל ומפריש חלק לגבוה מחלק כהנים וכן זה". ומעתה נראה, די"ל דלא חשיב שהדם הופרש לחלק גבוה אא"כ לבסוף נתקבל הדם, אבל דם שנשפך הרי לא הגיע לחלק גבוה. וא"כ י"ל שמלבד מה דבעינן קבלת הדם לצורך קיום דין הזריקה עוד בעינן קבלה גם בכדי שיתקיים המתיר של נוטל ומפריש חלק גבוה. וזהו שהוכיחו האחרונים שקבלת הדם היא מעבודת הקרבן ולא רק לצורך הזריקה. והשתא מבואר מה שנקט הרמב"ם דכשם שיש דין שיתקבל כל הדם לכתחילה כמו"כ יש דין שעכ"פ בעינן קבלה כשיעור זריקה, והיינו משום הך הלכתא דבעינן הפרשה לחלק גבוה, שאם לבסוף לא הגיע דם כשיעור הזאה הרי נמצא שלא הופרש חלק גבוה, ובאמת שלכתחילה הצריכה תורה שכל הדם יופרש לחלק גבוה, [ואילו הוא כעין מה דחזינן בקומץ שחסר שפסול], אך עכ"פ בדיעבד בעינן קבלה בשיעור הזאה שהוא המקצת שאפשר להפריש לחלק גבוה.

ה. ומעתה יש להוסיף עוד, שבאמת הך דינא דעבודת הקבלה 'בקרבתו' אינה שייכת לעבודת הקבלה, אלא היא כחלק 'מעבודת השחיטה'. והיינו כמשנ"ת, דהך דינא דבירור חלק גבוה אינו שייך לעבודת הקבלה אלא הוא מעצם עבודת השחיטה. וע"כ אם לבסוף לא נתקבל שום דם בכלי הו"ל פסול בעצם השחיטה, שלא חשיב שהפריש חלק לגבוה. ומתיישב היטב הא דחזינן בגמ' וברמב"ם דהך הלכתא דשיעור קבלת הדם שייכת לעבודת השחיטה ולא לעבודת הקבלה⁵.

⁴ וסדר הדברים כך הוא: בהלכה ז' 'כל הזבחים אין שוחטין אותן לכתחילה אלא בכלי שרת...'; ובהלכה ח' הביא הרמב"ם הך דינא דקבלה פחות מכדי הזיה וההלכה שצריך שיתכוין לקבל כל הדם. והמשיך וכתב: "ושוחט שנים או רוב שנים כדי שיתקבל הדם כולו בכלי...". וכן בהלכה י' ו"א עוסק הרמב"ם בדיני מחשבת העובד וכתב בהלכה י"א: "וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה" לשם ששה דברים...". הרי שאכתי לא סיים הרמב"ם דיני השחיטה, וכבר גבי שחיטה האריך בדיני העובד ומחשבתו, ובתחילת פרק ה' שהאריך לבאר מקום שחיטת וקבלת דם הקרבנות עד שמגיע להלכה ו' שמתחיל לבאר דיני זריקת הקרבן.

⁵ וקצת יש לדקדק כן גם מלשון הרמב"ם שם: "וצריך להתכוין לקבל כל הדם", ומהו לשון זה, ואם רצונו לומר שאין זה מעכב הו"ל למנקט הלשון הפשוט שלכתחילה צריך לקבל כל הדם, ולהאמור י"ל דאתי הרמב"ם לאשמועינן שזהו עיקר עבודת השחיטה לברר חלק גבוה, וע"כ צריך מעיקר השחיטה 'להתכוין' לקבל כל הדם לחלק גבוה.

ו. וזהו שנקט הרמב"ם [כפי שהוכיח הגר"ז בביאור דבריו] דהך דינא דקבלה בשיעור כדי הזאה לא בעינן למילף לה מקרא ד'וטבל בדם'. דמלבד מה דהוכיח הגר"ז שהוא מהלכות הזריקה, הרי באמת גם אינו שייך כלל להלכות קבלה, אלא מהלכות השחיטה היא, ולא בעינן לה קרא, שהרי זהו כל עצמו של שחיטה להפריש ולברר חלק גבוה.

ז. ולכאור' זהו כוונת תוס' בפרק המזבח מקדש גבי הא דעת ר"ש דס"ל שאפי' בנשפך דמה אם עלתה לא תרד, ועיי"ש שכתבו (זבחים פד: באד"ה הניתנין): "...שמא בשנשפך הדם ונאבד קודם קבלה לא יאמר ר"ש לא ירדו בשביל שחיטה לבדה אלא בשנשפך מן הכלי ונאבד אחר קבלה". ועיי' במנח"א (שם, ובפ' המזבח מקדש) שהוכיח מינה שעבודת הקבלה חשובה עבודה בקרבן, דאל"ה מאי שייך שיהא נפק"מ אם נתקבל או לאו לענין דין האימורים שאם עלו ירדו. אמנם אכתי צ"ב בעיקר דברי התוס', דמה"ל לחלק בזה בין קודם קבלה לאחר קבלה, והרי מבואר שר"ש תלי לה בפסולו בקודש, וכבר מבואר בהסוגיות שע"י השחיטה חשיב פסולו בקודש, וצ"ב רב. אך להאמור אתי שפיר, שכ"ז שלא נעשית הקבלה אכתי לא חשיב שהוברר חלק גבוה, וא"כ אכתי לא נסתיימה בזה עבודת השחיטה, וע"כ סברו תוס' דמשום כך י"ל דלא חשיב פסולו בקודש.

ח. וע"ע במנחות ז: דמבואר בגמ' דלא חשיב שנסתיימה עבודת הקמיצה כ"ז שלא נתקדש הקומץ במנחה, ולכאור' הכוונה בזה כנ"ל, שהרי מבואר ברש"י ריש פ' המזבח מקדש שכ"ז שלא נתקדשו הקמצים בכלי אכתי לא חשיב הוברר חלק גבוה, וע"כ נקטה הגמ' שכ"ז שלא נתקדש בכלי אכתי לא חשיב שהוברר לגבוה. [ועיי"ש בשפ"א שדן האם הלכה זו נאמרה רק גבי פסולים או גם גבי כשרים, וצ"ע].

ט. ודאיתאן להכי יש להוסיף עוד בביאור ההלכה דבעינן קבלה כשיעור הזאה, דהנה במל"מ מבואר שבהלכה זו נאמר עוד דבעינן שיתקבל בכלי אחד, וצ"ב מאי שנא מההלכה של שיעור קבלת כל הדם דלא בעינן שיתקבל בכלי אחד, ועכ"פ בדיעבד אינו מעכב הקבלה. וצריך לומר, שכ"ז שאין שיעור של הזאה הרי אף היינו אומרים שהדם ראוי להתקדש אף בפחות מכדי הזאה הרי מ"מ אכתי לא חשיב שנעשה בדם בירור חלק גבוה, שהרי במציאות אכתי אינו ראוי להזאה, שאכתי אין בו השיעור הראוי להזאה. ומתוך כך נראה שבאמת גם אינו מתקדש ע"י הקבלה, שאין הכלי מקדש אא"כ ע"י הקבלה הוא עומד לחלק גבוה. ונראה דמשום כך נקט הרמב"ם שלא יהני בזה קבלה בב' כלים, שכל קבלה וקבלה בפ"ע אינה גורמת בירור לחלק גבוה, ונמצא שאף אם נימא שמהלכות הקבלה עצמה מהני קבלה בפחות מכשיעור מ"מ אין כאן הקיום של עבודת בירור חלק גבוה, וע"כ לא נתקדש הדם, והדברים מחודשים ועדיין צ"ע בכל האמור.